

Beste leden en relaties,

Vol verwachting klopt ons hart.....

Deze titel stond exact een jaar geleden boven onze Nieuwsbrief van november 2023. We waren in *blijde verwachting* van ons nieuw onderkomen in MFA de Kei.

Intocht van Sinterklaas in de oude Kei.

Ons hart klopt gelukkig nog steeds, maar wat zijn we door de Sint behoorlijk verrast met een prachtige mooie Heemkamer!

De Sint liet ons overigens ook nog weten dat we allemaal onze schoen mogen zetten. Daarom strooien we in deze aflevering nog met de nodige heemkundige nieuwtjes en wetenswaardigheden, die we links en rechts bij elkaar gesprokkeld hebben. Veel informatief leesplezier.

Bestuur en Werkgroep Communicatie.

Opening MFA De Kei

Bij een fris najaarstemperatuurkje kwam op vrijdag 8 november, onder de tonen van de Reuselse Muziekvereniging Concordia, een fors deel van de inwoners van Reusel-De Mierden samen op het terras van de nieuwe MFA De Kei.

Nog even en dan zou het gebeuren: de officiële opening van ons nieuwe cultuurpaleis dat na een lange bouwperiode gerealiseerd was. Na een

welkomstwoordje van gastvrouw Nicole Leijen gaf wethouder Peter van de Noort een samenvatting van het ontstaan van de MFA waarbij alle aspecten van de bouw de revue passeerden. Hij dankte allen die aan deze bouw een bijdrage geleverd hebben.

Er ontstond enig rumoer toen enkele personen tussen het publiek naar voren wilden dringen. Het bleken Wotjeneel en Waotepiet te zijn die onder toezicht van de bouwkapelaan Peer Verhoeven op een vervoermiddel een gigantische kei meestorsten en voor het gebouw deponeerden.

Het gerucht gaat dat onder de kei een schat begraven ligt en de mannen van de NV Wotjeneel waren zo kien geweest die schat te willen opgraven.

Maar eerst kwam de voorzitter van de HWR toch nog uit de doeken doen hoe het verleden van de oude Kei er zoal heeft uitgezien, vreugde en verdriet werden gedeeld, er werd gelachen en gehuild, er werd geknutseld, gedanst, gezongen en gedronken en de goedheiligman uit Spanje sloeg geen jaar over. Kortom heel Reusel was betrokken bij de Kei.

Tot slot kreeg beheerder Joost Gevers een "schup" om een poging te doen de schat te vinden en na enig zoeken was het raak. Hij onthulde onder applaus van het publiek het boek "Herinneringen aan De Kei zoals die was", de Reuselse mens tijdens zijn doen en laten in de Kei.

Hierbij een link naar dit album dat digitaal is aangeboden door de HWR aan de Reuselse gemeenschap: <https://t.ly/gRB4h>
Na de officiële opening van het gebouw volgde het muzikale avondprogramma.

10 november 2024 - Open Dag in MFA De Kei

Alle gebruikers van de nieuwe MFA stonden in de startblokken toen zondagochtend rond 10 uur de eerste bezoekers arriveerden om een kijkje te nemen in hun nieuwe Kei. De replica van de zwerfkei die bij de opening op vrijdag gebruikt werd was snel vergeten bij het zien van het splinternieuw gebouw.

De belangstelling van onze bevolking was de gehele dag van begin tot einde fenomenaal en men kwam superlatieven tekort. Unaniem werd men verrast door het resultaat van de bouw waar alles klopte en die een geweldig fijn honk zal zijn voor de gehele bevolking.

Dat geldt ook voor onze nieuwe Heemkamer waar we alle bezoekers hebben kunnen overtuigen van het nut van een Erfgoedvereniging door breed te laten zien waar we ons mee bezig houden.

Vanuit de grote belangstelling hebben we ook interesse kunnen noteren voor het lidmaatschap en de publicaties van onze HWR. Kortom, een heel mooie doorstart naar een verdere toekomst.

Nieuwe straatnaam in Reusel

De HWR ontvangt regelmatig verzoeken van de gemeente om advies uit te brengen bij het benoemen van straatnamen. Door onze kennis van de gemeentelijke historie kunnen wij daarmee een correct advies verstrekken aan de gemeente. Zo ook voor het zijstraatje ter hoogte van Zeegstraat nr. 37 en 39 in Reusel.

Op de oudste kadasterkaart lag in de omgeving een voor die tijd grote akker van 1,38 hectare. De toponiemnaam was “Harde kanten van de Zegge Wielrijdt”. Deze Wielrijdt of Wielrijdt heeft op deze plaats de betekenis van een watergeul, in het toponiemenboek van Reusel wordt dit toponiem ook wel de “tweede Reusel” genoemd, vermoedelijk omdat daar in de buurt ook de Reusel stroomt.

Op basis van dit toponiem heeft onze Werkgroep Archeologie & Toponiemen als voorkeur de straatnaam Wielrijdt geadviseerd, een advies dat door de gemeente is overgenomen.

Uit het HWR archief

Beschuldiging van diefstal

[27 juni 1714]

Schepenbank Bladel inv. 39 folio 59 – 60

*Wij Aelbertus Panis ende Willem Hoefmans
schepenen in Reusel, doen cont dat voor ons
compareert sijn, naementlijck Peeter Wijnants ende
Jan van Otte beijde van competente ouderdom
geloofwaardige getuijgen ende attesteeren naer
alvorens gedaegt ende gevraegt waer ende
waerachtigh te wesen sulcx ten versoecke ende
requisitie van Hendrick Panis, dat sij deponenten
hebben geweest op den 24e deser naerdere middagh,
ten huijse van den requirant in desen, ende aldaer
bevonden, Adriaen Kemps, dito Kemps seggende
Hendrick Panis in desen is een dief hebben mijn
hout ontnoemen, ende andere dieverijen gedaen met
steelen van blokken verbracht van Oirschot*

De dief.

*Met verdere drijgementen ick sal hem ende vrouw,
wie die souden connen become den hals afsnijden
ofte doen dat doot denoterende sauden, des te weten
ick sal 'n alwas in de heijde sonder onderscheijt
levendigh den hals afsnijden seggende daerbij, sal
sulcx doen ofte duijvel sal mijn verwueren, verders
seggende ule vader was maer een schelm ende bent
maer van een corualiehoop ende bent maer een
moerdenaershoop hiermede eijndigende de
deponenten hunne verclaeringe ende allegerende
redenen van welwetenschap tgeene voornoemde te
hebben ende daerboven, gesien dat Adriaen Kemps,
den requirant ten dese, ten sijne eijgen huijse heeft
willen slaen, met een stock, doch, door ons
deponenten te doen belet ende voorkomen, allen
tgeene voorschreven verclaeringe de deponenten
andermaelen voor gelesen hebben daerbij
gepersiteert ende de waerheijt geconfermeert met
eede gedaen in behoorlijcke formaten staeten van
den gecommiteerde des Heere quartierschoudt van
Kempelant.*

*Actum Reusel, voornoempden op den 27e junij
1714.*

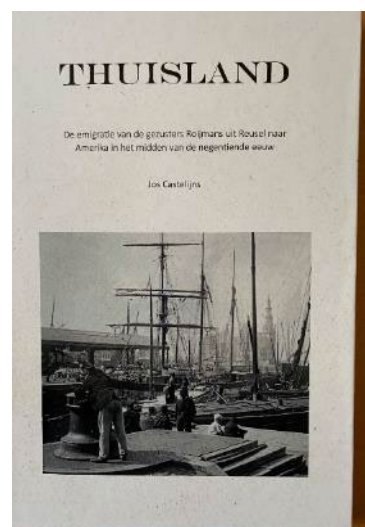
Uit de bibliotheek van de HWR

Thuisland.

*De emigratie van de gezusters Roijmans uit
Reusel naar Amerika in het midden van de
negentiende eeuw.*

Auteur: Jos Castelijns

De vondst van een “aantekening in de kantlijn” over het vertrek van een Reuselse familie naar Noord-Amerika zette de auteur op het spoor. Vervolgens blijkt dat dit spoor een aantal doodlopende zoekgangen oplevert.

Maar door vasthoudendheid en een paar meevallers, slaagt de auteur erin een beeld te schetsen van de lotgevallen van de familie. Hij doet dit door de kleine stukjes informatie die hij opspoort in dagbladen, lijsten van volkstellingen en begraaf- en doopboeken te combineren. Dit beeld vult hij verder aan door te beschrijven “hoe het gegaan zou kunnen zijn”.

Deze werkwijze levert een zeer leesbaar boek op omdat de schrijver erin slaagt de (emotionele) betrokkenheid die hij voelt bij zijn familie in zijn woordkeuze uit te drukken. Ook de bijlagen in de vorm van bidprentjes, afbeeldingen van monumenten en gebouwen die op een of andere manier verbonden zijn met de familie versterken die betrokkenheid.

“Truuske is unne dame”

Bovenstaande zin klinkt heel authentiek Brabants. Maar dat is het niet. Jongeren gebruiken soms grammaticaal incorrecte ‘hyperdialectismen’ om het dialect extra Brabants te laten klinken. Dat concludeerde Kristel Doreleijers in haar proefschrift. Zij promoveerde aan de Universiteit van Tilburg op een proefschrift over het zogeheten ‘hyperdialect’. Het eigentijdse dialect van jongeren.

“Is dit volgens jullie Brabants?”, vroeg taalonderzoeker Kristel Doreleijers vorig jaar aan vijf scholieren (tussen de zestien en achttien jaar)

uit haar woonplaats Eindhoven. Ze liet hen een Instagram-post zien met een mop die bestaat uit een dialoog tussen een man en Truuske, naar wie wordt verwezen met unne dame. “Ja”, antwoordden de scholieren in koor. Een andere reactie kreeg Doreleijers van vijf vijftigplussers die de dialoog ook kregen voorgeschoteld. De naam Truuske, die vonden ze wel passend. Maar unne dame? Dat was grammaticaal incorrect, gewoon fout, dat zagen ze meteen. Het moest ‘n daome zijn.

Centraal in haar proefschrift staat de uitgang – ne(n) die aan lidwoorden wordt geplakt, zoals bijvoorbeeld bij unnen hond. In het traditionele Brabants dialect werd deze uitgang alleen gebruikt in combinatie met mannelijke zelfstandige naamwoorden in het enkelvoud. Wat haar opviel was dat jongeren van zestien, zeventien jaar oud deze uitgangen niet meer op de oorspronkelijke manier gebruiken. Terwijl in het traditionele dialect ‘n oma (vrouwelijk) en e kuukske (onzijdig) werd gezegd, flaneert de mannelijke uitgang nu ook aan de zijde van vrouwelijke en onzijdige woorden: unnen/nen oma, unne/ne kuukske. Jongeren verdubbelen deze lidwoorden soms zelfs tot unnenen hond (mannelijk) en unnene koe (vrouwelijk). Ze rekken de dialectregels op en verzinnen hun eigen Brabants. Die uitvergroting van het traditionele Brabants wordt ook wel ‘hyperdialect’ genoemd.

Het viel Doreleijers op dat jongeren vaak geen idee hebben hoe ze lidwoorden correct moeten gebruiken in het Brabants. Maar dat weerhoudt hen niet om ze te gebruiken. Jongeren overdrijven het dialect zelfs. Die incorrecte, aangedikte dialectkenmerken worden ‘hyperdialectismen’ genoemd.

De jongeren beheersen het dialect minder, omdat ze dat niet langer van huis uit meekrijgen. Door de generaties heen raakte het steeds meer in ongebruik, wat onder meer is te wijten aan de toegenomen mobiliteit. Mensen leven minder binnen een hechte, lokale gemeenschap en komen meer in aanraking met standaard-Nederlands. “Een grappig contrast”, vindt Doreleijers het dat het Brabants “deels is verdwenen” en “deels wordt overdreven”.

Voor de dialectliefhebbers is het proefschrift gratis te downloaden via:

www.lotpublications.nl/styling-the-local.

Stuur jouw verhaal of gedicht in voor Brabants Boekske

Het *Brabants boekske* 2025 heeft als thema: *Plat gezeed*. Hiervoor is door een groepje deskundigen 'na ampele overweging' gekozen als Brabantse vertaling van het landelijke thema *Je moerstaal*.

Het gemeentebestuur van Oss stelt opnieuw de *Willem Ivenprijs* beschikbaar voor het mooiste verhaal of gedicht in het boekske. Dit prachtige beeld van een kleurrijke haan, het lievelingsdier van dialecttroubadour Willem Iven, is ontworpen en vervaardigd door de bekende kunstenares Jenny Derksen.

De Willem Ivenprijs

Het *Brabants boekske* 2025 wordt het twintigste boekje in zijn serie. De redactie wil daar dan ook een extra mooie editie van maken. De redactie nodigt iedereen uit om in eigen Brabantse dialect een verhaal of gedicht te schrijven dat past bij het thema *Plat gezeed*. Dat wil natuurlijk niet zeggen dat de titel van je bijdrage zo moet luiden. Verwacht wordt dat jezelf een titel bedenkt.

Wil je een verhaal insturen? Doe dat dan uiterlijk 15 december. Dat kan via e-mail naar het adres luysterburg01@gmail.com. De presentatie van het Brabants boekske 2025 vindt plaats op zondagmiddag 9 maart 2025, zoals gebruikelijk in MFA De Snoeck te Lith.

Kluizen van Brabant: op zoek naar bijzondere verhalen achter erfgoed.

Achter dikke deuren en in diepe kelders, overal in Brabant liggen bijzondere erfgoedcollecties opgeslagen. In musea, archieven en in andere depots. Maar de verhalen achter die bijzondere stukken die kennen we niet altijd.

Vanaf 29 oktober 2024 is op Omroep Brabant de nieuwe erfgoedserie *Kluizen van Brabant* te zien. In deze serie gaat Patrick Timmermans als historicus op zoek naar vreemde en onbekende voorwerpen die opgeslagen liggen in de Brabantse musea, archieven en andere depots, wachtend om hun mooie verhalen met ons te delen. Hoe komt een gaaf Noord-Afrikaans reisserviesje terecht in de bodem van Moergestel? Kunnen we de 'nazaden' vinden van Betsie 19's Mars, Brabants bekendste en meest productieve fokstier? En kunnen we te weten komen wie gedronken heeft uit het rijk gedecoreerde kanonglas dat een paar jaar geleden gevonden is in een beerput in de Bredase binnenstad? Met deze en andere vragen gaan we in *Kluizen van Brabant* op pad, op zoek naar antwoorden.

Een mantel (huik) uit 1688 die 'publieke vrouwen' als straf om de schouders kregen.

Het eerste seizoen Kluizen van Brabant telt acht afleveringen. Deze zijn elke dinsdag vanaf 17.00 uur (met daarna herhalingen) te bekijken op Omroep Brabant TV. Na afloop van de serie zal Kluizen van Brabant, voorzien van de nodige extra content, ook te zien zijn op BrabantsErfgoed.nl.

Erfgoededucatie in beweging

Erfgoededucatie is een vak apart. Dat erfgoededucatie méér is dan enkel een geschiedenisles, spreekt voor zich. Toch blijkt uit gesprekken met heemkundekringen dat zij zich vaak onvoldoende realiseren welke ingrediënten er nodig zijn om tot goede erfgoededucatie te komen of dat zij teleurgesteld zijn als de lesbrief die zij met zoveel passie ontwikkeld hebben, niet omarmd wordt door het lokale onderwijsveld.

In de gemeente Meierijstad sloegen heemkundekring Vehchele, Bibliotheek Meierijstad, Taalbeleving en Cultuurkade de handen ineen om een erfgoededucatieproject te ontwikkelen voor 80 jaar Bevrijding in september 2024. Uit een behoeftepeiling in het lokale onderwijsveld bleek dat men op zoek was naar een combinatie van erfgoededucatie en burgerschap. Door de inzet van historische bronnen, morele dilemma's en betekenisgeving in het heden sluit dit erfgoededucatieproject aan bij de vakgebieden geschiedenis, burgerschap en taal, kunst.

Lees hier het artikel dat Rolf Vonk schreef over Erfgoededucatie in beweging:

<https://www.erfgoedbrabantacademie.nl/erfgoededucatie-in-beweging>.

Nieuwe website HCL gelanceerd

Voor onze lezers die mogelijk breed op genealogische zoektocht zijn: na lang wachten is de nieuwe website van het Historisch Centrum Limburg gelanceerd. Deze is te bereiken via www.historischcentrumlimburg.nl.

Het HCL beschikt momenteel over 24 kilometer archief. In de eerste plaats zijn dit archieven van de overheid. Daarnaast heeft het HCL belangrijke particuliere archieven in huis: van kerkgenootschappen, verenigingen, stichtingen, bedrijven, kastelen, families en personen. In principe zijn deze archieven openbaar. In een aantal gevallen zijn beperkingen vastgesteld om de privacy van nog levende personen te waarborgen. Behalve archieven heeft het HCL omvangrijke verzamelingen handschriften, almanakken, foto's, (land)kaarten, tekeningen, affiches, bidprentjes, briefhoofden.

Open Archieven Transcripties met samenvatfunctie

Goed nieuws voor alle stamboomonderzoekers. Het aantal historische documenten dat je via Open Archieven transcripties kunt doorzoeken, is weer flink gegroeid. We zijn de 10 miljoen scans en transcripties gepasseerd.

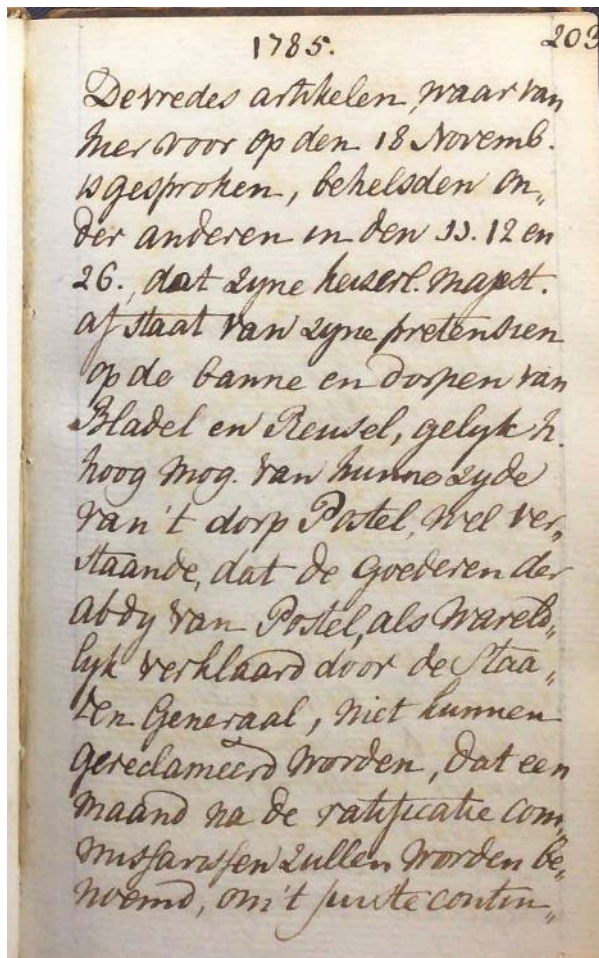
Dit betekent dat je door nog meer historische documenten kunt grasduinen voor informatie over je voorouders en historische gebeurtenissen. Het vormt een rijke aanvulling op de informatie die je kunt vinden via Open Archieven Persoonsvermeldingen.

Open Archieven Transcripties kan nu ook een samenvatting maken van een document in modern Nederlands (of in het Engels, Frans of Duits). Zo zie je in een oogopslag waar het over gaat. Persoonsnamen, plaatsen en datums

worden zelfs extra gemarkeerd. Moeilijke, oude teksten zijn nu makkelijker te begrijpen (maar blijf wel zelf nadenken).

Zoeken naar deze transcripties kan via:

<https://www.openarchieven.nl/transcripties/>

Ackersdijk, Willem Cornelis. "Kronyk Der Hoofdstad 's Hertogenbosch. Inhoudende Allerlei Merkwaardige Zaaken, Binnen Die Stad En Eenige in Derselver Meijerij Voorgevallen, of Daartoe Betrekkelijk. Aanvang Neemende Met Den Jaare 1780. Ten Tijde van Derzelve Gebeurtenis Naaukeurig Binnen Voorzeide Stad Aan, Geteekend Door Mr. Willem. Corn: Ackersdijck. 1e Stuk." Den Bosch, 1789.

Transcriptie:

De vredes artikelen, waar van hier voor op den 18 Novemb. is gesproken, behelsden onder anderen in den 11. 12 en 26., dat zyne keizerl. majest. af staat van zyne pretensien op de banne en dorpen van Bladel en Reusel, gelyk h. hoog mog. van hunne zijde van 't dorp Postel, wel verstaande, dat de goederen der abdy van Postel, als wereldlyk verklaard door de Staaten Generaal,

niet kunnen gereclameerd worden, dat een maand na de ratificatie commissarissen zullen worden benoemd, om 't juiste contin....

De PC-revolutie

40 jaar geleden begon de revolutie: van kaartenbak naar diskette, van papier naar monitor, van typex naar 'delete'. In 1983 introduceerde IBM zijn eerste Personal Computer in Nederland. Het werd een daverend succes. Binnen enkele jaren was er geen secretaresse of boekhouder meer te vinden die niet zo'n handige 'microcomputer' op het bureau had staan.

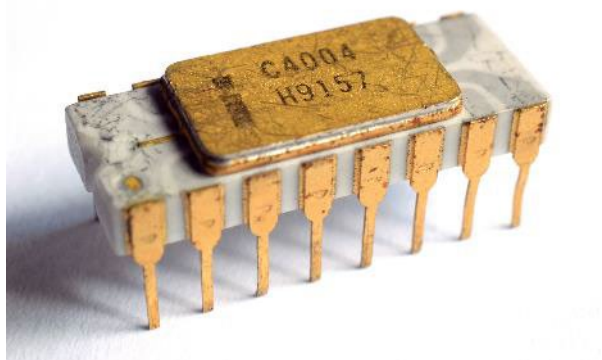

De IBM Personal Computer.

Zoals bij bijna elke uitvinding, wordt ook bij de computer geruzied over wie de eerste heeft bedacht. Sommige historici beginnen de computergeschiedenis bij de 'Mark 1' van de Amerikaan Howard Aiken, uit 1944. Er gaan echter ook stemmen op voor de 'Z3' van de Duitser Ernst Otto Zuse, die al drie jaar eerder af was. Volgens anderen moeten we veel verder teruggaan, naar de Brit Charles Babbage. Deze wiskundige bedacht begin negentiende eeuw een automatische rekenmachine die zijn tijd ver vooruit was, maar slaagde er niet in deze 'Analytische Machine' ook echt te bouwen.

Hoe het ook zij, vanaf 1945 begon de computer aan zijn opmars. De eerste decennia waren computers enorme kolossen, die hele zalen vulden en toch niet veel meer konden dan het uitvoeren van ingewikkelde rekensommen. Ze werden aanvankelijk vooral gebruikt voor defensie en de wetenschap, maar kwamen ook al snel in de kelders van grote banken te staan. De gigantische apparaten, 'mainframes', hadden in

de jaren veertig en vijftig geen monitor en waren voor gewone stervelingen volstrekt onbegrijpelijk.

De Intel 4004 (1971).

In de jaren '60 begonnen computers langzamerhand beter én kleiner te worden. De 'minicomputer' deed zijn intrede: machines die zo groot waren als een flinke ijskast. Mini dus. Maar de grote doorbraak kwam in 1971. In dat jaar bracht het Amerikaanse bedrijf Intel de eerste 'microprocessor' op de markt. Een microprocessor is een plakje silicium met daarop een programmeerbare eenheid; het geheel is slechts een paar millimeter groot. Piepklein, maar wel een volwaardige computerkern. Dat was een revolutie: de microprocessor uit 1971 had net zoveel rekenkracht als de eerste computers van direct na de oorlog, die een heel huis konden vullen.

Lees het volledige artikel op de website van Andere Tijden:

<https://anderetijden.nl/aflevering/508/De-PC-revolutie>

Bron: Maand van de Geschiedenis

KB tekent nieuwe periodiekenovereenkomst met rechtenorganisaties

Onlangs ondertekende de Koninklijke Bibliotheek samen met de auteursrechtorganisaties LIRA en Pictoright een nieuwe koepelovereenkomst ("Out-of-Commerce Periodieken"). Deze overeenkomst maakt het online zetten van kranten en tijdschriften (periodieken) mogelijk, die niet meer in de handel zijn. Het is een nationale koepelovereenkomst geworden zodat

ook andere Nederlandse bibliotheken, archieven en musea kunnen toetreden. De overeenkomst gaat in op 1 januari 2025. 'Als organisatie kun je je nú al hierop voorbereiden,' adviseert Annemarie Beunen, juridisch adviseur bij de KB.

Het koepelcontract helpt de KB om straks meer materiaal te kunnen plaatsen op Delpher, waar miljoenen pagina's uit kranten, boeken en tijdschriften uit haar collectie te vinden zijn. Annemarie: 'Voorheen konden we alleen kranten plaatsen die tot 1995 verschenen zijn, maar vanaf 1 januari 2025 mogen we kranten toevoegen die minimaal tien jaar oud zijn. Bovendien zijn we niet langer gebonden aan een maximum aantal pagina's per publicatie. Dit betekent dat we veel meer materiaal beschikbaar kunnen stellen.'

Vensters naar het verleden: 1400 glasnegatieven in hoge resolutie online bij het Regionaal Archief Tilburg

Kraakhelder en haarscherp zijn de foto's van vaak honderd jaar oud. Je ziet de glimlichtjes in de ogen van de geportretteerden en historische gebouwen kunnen tot in detail bestudeerd worden.

De afgelopen jaren liet Regionaal Archief Tilburg meer dan 1400 glasnegatieven uit de collectie voor het eerst of opnieuw digitaliseren in hoge resolutie.

De prachtige foto's staan nu online, zodat iedereen door deze glazen vensters naar het verleden kan turen: <https://t.ly/o5FEv>.

Een glasnegatief is, zoals het woord al zegt, een fotonegatief op een glazen plaat. Hierbij zijn de donkere delen licht en de lichte delen donker (zie de foto met glasplaat hierboven, en bekijk hieronder het gedigitaliseerde resultaat). Bij het maken van een fotoafdruk ontstond een positief beeld. Een proces dat anno 2024 digitaal gebeurt bij het scannen.

Standbeeld van Koning Willem II op de Heuvel (1929).

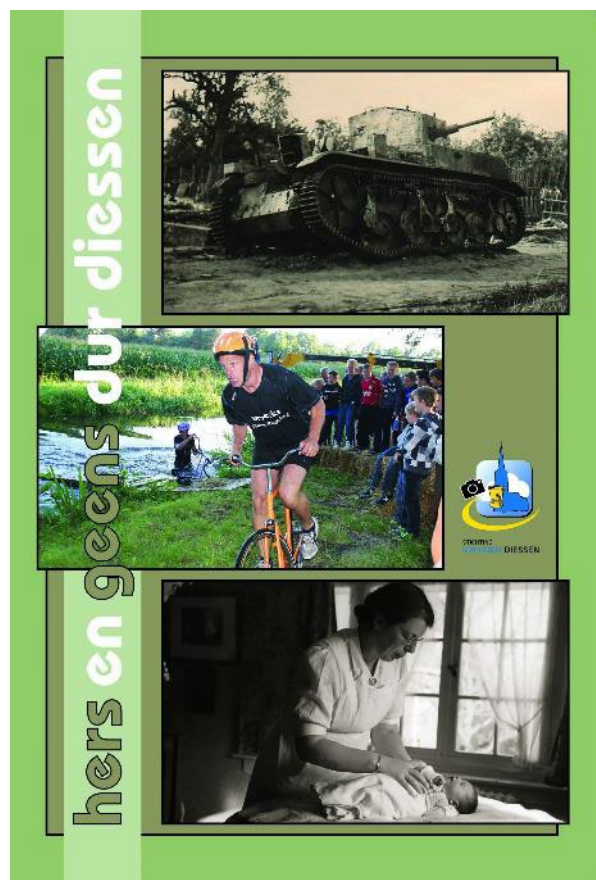
Glasnegatieven komen halverwege de negentiende eeuw in gebruik. Dunne glasplaten worden dan ingesmeerd met een lichtgevoelige emulsie. Door deze in een camera te stoppen en te belichten, wordt dan de foto gemaakt. Op de beelden is trouwens geregeld bewegingsonscherpte te zien, zoals een vaag geworden hoofd of de schim van een voorbijganger. Dit verradt de langere sluitertijd die nodig was voor de belichting van de glasplaten.

De glazen negatieven zijn kwetsbaar erfgoed. Ze kunnen makkelijk breken, maar ook de emulsielaag is gevoelig voor krassen en zelfs een vingerafdruk. Daarnaast kan een klein stofje al et beeld verstoren. Daartegenover staat dat de positieve beelden, zelfs na meer dan honderd jaar, van uitzonderlijk hoge kwaliteit zijn.

Boekpresentatie Stichting Erfgoed Diessen

Zondag 17 november werd deel 32 van de serie Hers en geens dur Diessen ten doop gehouden. Het is een boekje met uiteenlopende verhalen over oude én moderne geschiedenis van Diessen, Baarschot en Haghorst. Elk deel neemt je weer mee op een ontdekkingsstocht 'Hers en geens dur Diessen'.

Het eerste exemplaar werd aangeboden aan Cees van Gils, vanwege zijn jarenlange inzet in de leiding van Jong Nederland Diessen. Jan van Eijck, oud-GGD-arts en conservator van Museum De Dorpsdokter in Hilvarenbeek hield een interessante en amusante voordracht "de wijkzuster: van roeping tot beroep". Deze voordracht sloot aan op het hoofdstuk in het boekje over het Wit – Gele Kruis in Diessen. Andere onderwerpen zijn 55 jaar Comité Baarschot / Knopseldjes, Jong Nederland in vroeger jaren, kunstenaar Antoon Diepstraten, Drie van Dijcken in het gemeentehuis en 80 jaar bevrijding.

Het boekje is voor € 10,00 onder meer te koop via de webshop op www.erfgoeddiessen.nl.

Nieuws vanuit de Kempencollectie

Verschillende musea en heemkundekringen uit de Kempen waaronder ook onze HWR hebben zich verenigd in de Kempencollectie. Via de gezamenlijke website <https://kempencollectie.nl/> kun je digitaal grasduinen tussen ruim 40.000 objecten.

Regelmatig zullen er in deze nieuwsbrief berichten van onze partners te vinden zijn.

Kempenmuseum – Eersel

Operatie wagenmakerij.

De wagenmakerij van het Kempenmuseum heeft een mooie nieuwe bestemming gekregen bij het Openluchtmuseum Eynderhoof in Nederweert.

Hier komt het in een speciaal gebouw en de wagenmakerij wordt zoveel mogelijk in oude glorie hersteld. De vrijwilligers daar gaan zelfs proberen hem weer werkend te krijgen. Omdat dit tijd kost, duurt het nog even voordat de wagenmakerij publiek toegankelijk is.

Museum 't Oude Slot – Veldhoven

'Op zoek naar de Smitsen': een boeiende lezing door Peter Thoben.

Zondag 8 december, aanvang 14.00 uur, verzorgt Peter Thoben een lezing bij de expositie 'Bij Burgers Thuis' in museum 't Oude Slot. Thoben is gastconservator bij dit museum en voormalig directeur-conservator van Museum Kempenland Eindhoven. De lezing is getiteld 'Op zoek naar de Smitsen; een familie van bierbrouwers en wijnhandelaren in Eindhoven en hun nakomelingen.'

Op 18 oktober opende in Museum 't Oude Slot de expositie 'Bij burgers thuis. Het leven rond de familie Smits in Eindhoven, 1800-1914'. Deze tentoonstelling werd gerealiseerd in samenwerking met Eindhoven Museum en loopt nog tot en met zondag 30 maart 2025. De expo biedt bezoekers een beknopt maar veelzijdig beeld van het leven van burgers in die tijd, waarbij de familie Smits als verbindende schakel in de verhaallijn van de expositie fungeert. De lezing biedt belangstellenden meer achtergronden.

Het echtpaar Smits – Neijssen.

Reserveren lezing gewenst.

In het museumcafé is beperkt ruimte beschikbaar. Wilt u zeker zijn van een zitplaats? Stuur dan uiterlijk 7 december 13.00 uur een e-mail naar info@museumoudeslot.nl. Vermeld daarin voor hoeveel personen u plaatsen reserveert. Na de lezing is er gelegenheid de expositie en de rest van het museum te bezoeken.

Erfgoedhuis Veldhoven

De vrijwilligers van het Erfgoedhuis Veldhoven werden onlangs aangenaam verrast toen wethouder Jeroen Rooijackers hen namens de gemeente de Zon van Veldhoven kwam uitreiken. Zij ontvingen de prijs voor hun inspanningen om de geschiedenis van Veldhoven levend te houden met hun projecten, lezingen en excursies.

Erfgoedhuis Veldhoven is op 1 mei 2021 opgericht na het samengaan van de heemkundekringen Stichting Historisch Oerle, Veldhoven-Dorp, Historisch Bekeken en Zeelst Schrijft Geschiedenis. De vereniging zet zich in voor het bevorderen van de belangstelling voor de geschiedenis van Veldhoven en het behoud van het cultureel erfgoed.

De Zon van Veldhoven is een blijk van waardering die de gemeente toekent aan vrijwilligers en vrijwillige organisaties. Elke Zon is uniek en wordt gemaakt door een kunstenaar van Severinus of GGzE De Boei, deze Zon is gemaakt door Evi van den Hurk in atelier Severinus.

De wethouder vernoemde het boek Wegwijs in Veldhoven omdat daarin per straat de historische verhalen geborgd worden. Hij belichtte de QR-tegels die door heel Veldhoven worden gelegd waarmee de historie van Veldhoven gemakkelijk toegankelijk gemaakt werd. En dankzij de Kerkenvisie, waartoe Erfgoedhuis met een petitie het initiatief nam, zijn de Veldhovense kerkgebouwen nu op waarde geschat. Ook levert Erfgoedhuis een bijdrage aan het beschrijven van gemeentelijke monumenten.

Heemkundekring Pladella Villa – Bladel

Boekenverkoop.

Eerder heeft Heemkundekring Pladella Villa al gemeld dat ze de bibliotheek aan het reorganiseren zijn. Van zo'n 600 boeken zijn de voorkanten gescand en deze zijn te vinden op de website. Er zijn veel boeken door de handen van de vrijwilligers gegaan en met die inventarisatie kwamen ze ook boeken tegen die dubbel waren. Ook zijn er een aantal boeken die niet in de collectie passen. Boeken van ver buiten de regio Bladel en boeken die wat onderwerp betreft niet aansluiten bij de heemkundige verzameling.

Deze boeken beslaan veel plaats, plaats die beter gebruikt kan worden. Daarom gaat Pladella Villa die boeken verkopen. De inkomsten uit de verkoop kunnen dan voor andere heemkundige zaken gebruikt worden. Hiervoor zal er op zaterdag 7 december tussen 10.00 en 14.00 uur een kleine boekenmarkt georganiseerd worden in de Heemkamer aan de Bleijenhoeke in Bladel. Kom eens kijken, misschien zit er iets voor je bij.

Nieuwsbrieven

Deze maand ontving het HWR secretariaat diverse nieuwsbrieven van collega verenigingen. Deze zijn hier te lezen:

*Nieuwsbrief Erfgoedhuis Veldhoven – oktober 2024: <https://is.gd/aREWr8>

*Nieuwsbrief Brabants Erfgoed – november 2024: <https://t.ly/gDPpx>

*Nieuwsbrief Brabants Heem – november 2024: <https://is.gd/5kwgnb>

*Nieuwsbrief Erfgoed Brabant – november 2024: <https://t.ly/vQ8jd>

* Nieuwsbrief Brabanders en hun Taal – november 2024: <https://t.ly/oG46v>

*Nieuwsbrief Heemkundekring Pladella Villa – november 2024: <https://t.ly/LRtSE>

*Nieuwsbrief Heemkundekring Amalia van Solms Baarle-Nassau/Hertog – november 2024: <https://t.ly/BedMs>

*Mededelingenblad Heemkundekring Weerderheem Valkenswaard – november 2024: <https://t.ly/NcaM6>

*Nieuwsbrief Heemkunde de Heerlijkheid Oirschot – november 2024: <https://is.gd/hbpR4b>

*Nieuwsbrief Erfgoed Diessen – november 2024: <https://is.gd/Rtehna>

*Nieuwsbrief Erfgoedvereniging Dye van Best – november 2024: <https://t.ly/W4ygm>

*Nieuwsbrief BHIC – november 2024: <https://t.ly/jnbAf>

Nieuwsbrief Regionaal Archief Tilburg – november 2024: <https://t.ly/PpgQa>

*Nieuwsbrief Heemkundekring Tilborch – november 2024: <https://is.gd/eHYbq5>

Wil jij onze Nieuwsbrief ook regelmatig ontvangen stuur dan een email naar secretaris@heemkundereusel.nl

Ook voor afmeldingen mailen naar secretaris@heemkundereusel.nl

Deze HWR nieuwsbrief en oudere afleveringen zijn terug te lezen in een archief op onze website: heemkundereusel.nl/nieuwsbrief.html

Komkommertijd & komkommernieuws

De term komkommertijd wordt vaak gebruikt in de zomervakantie. In de media, politiek en economie is er qua nieuws en actualiteiten dan vaak weinig tot niets te beleven. Veel mensen zijn immers op vakantie, bijvoorbeeld politici. Ook bedrijven liggen grotendeels stil. Het is in politiek, cultureel en economisch opzicht maar een slappe tijd. Kortom: het is komkommertijd. Waar komt dit bijzondere woord eigenlijk vandaan?

Het woord komkommertijd is niet voorbehouden aan de Nederlandse taal. In België werd deze tijd vroeger ook wel aangeduid als *'Plattebonentijd'*. In Noorwegen en Denemarken spreekt men wel van *agurk(e)tid*, terwijl in Duitsland gerept wordt van *Sauregurkenzeit*, ofwel de 'zurebommentijd'. En laten we de Poolse taal met *sezon ogórkowy* – dat letterlijk 'komkommerseizoen' betekent – niet vergeten. Ten slotte de Verenigde Staten, waar men de uitdrukking *the big gooseberry time*, het 'kruisbessenseizoen', gebruikt.

Betekenis van komkommertijd

Voor telers van komkommers valt de drukste periode in de zomer, vanwege de arbeidsintensieve oogst van komkommers. Veel andere bedrijven en ook de media hebben in die periode weinig te doen. Logisch: veel mensen zijn in die tijd op zomervakantie en veel bedrijven draaien een aantal weken op halve kracht. het is, kort gezegd, komkommertijd.

Overigens wordt die tijd ook wel eens opzettelijk *Kommertijd* genoemd, omdat kranten, internetsites en televisie in de augustusmaanden, vooral berichten over ellende, ongelukken en andere kommer en kwel. Voor de rest valt er weinig te melden namelijk.

Herkomst: vermoedelijk uit het Duits

Taalkundigen gaan ervan uit dat ons woord komkommertijd ontleend is aan de Duitse taal, waarin *Sauregurkenzeit* gebruikt werd. Dit gebeurde al in de achttiende eeuw en vooral in de eeuw daarna. Onder meer de beroemde schrijver-filosoof Goethe gebruikte het woord in 1821, toen hij in Berlijn aan een vriend schreef: *"Unser Theater ist jetzt wieder lavierend, wie immer in der Sauregurkenzeit."*

In elk geval was het woord in 1787 in de Nederlandse taal bekend, overgenomen uit het Duits. Dit jaar is tot op heden de oudste vindplaats van de term in de Nederlandse taal, toen een Rotterdams tijdschrift uit de Patriottentijd repte van... *"...het is in de komkommertyd, en dan staat alles zoo wat stil."*

Al in 1793 stond het begrip in een Nederlands-Frans woordenboek (Marin, 6e editie), waar als betekenis gegeven werd: *'t Is den tijd dat er niet[s] te doen valt...*

Komkommertijd werd in de negentiende eeuw veelvuldig in de Nederlandse taal gebruikt. Onder meer de schrijver Multatuli, bekend van het beroemde boek *Max Havelaar* (1859) schreef over het midden van de zomer als het 'hartje van den komkommertyd'.

De Vlissingsche Courant stelde halverwege de negentiende eeuw, zo meldt de onvolprezen website Onze Taal, over wat zij de 'politieke komkommertijd' noemde, het volgende: *"Kommommertijd is, gelijk uit den aard der zaak volgt, de tijd, waarop deze vrucht wast en rijp wordt; doch dit woord heeft ook eene andere beteekenis, waarbij wij thans een oogenblik willen stilstaan. Men noemt komkommertijd, ook het bepaald, ieder jaar terugkeerend tijdstip, waarin in het een of ander vak van handel, bedrijf of nering minder drukte, minder vertier heerscht, dan gewoonlijk. Bijna iedere handelstak, schier elke betrekking in de maatschappij heeft haren komkommertijd, een tijd, dat deze of gene handelswaren, of voortbrengselen van nijverheid om verschillende redenen minder verbruikt, in minder getale omgezet worden, dan gewoonlijk. (...) Zoo heeft ook de politieke wereld haren komkommertijd; en dit is in ons Vaderland de tijd, waarop de Leden der Staten-Generaal niet zijn vergaderd, en er dus weinig leven in de Staats-brouwerij is."*

Of komt het woord uit het Engels of Jiddisch?

Er zijn ook verklaringen dat komkommertijd uit het Engels of Jiddisch zou komen, maar die achten etymologen tegenwoordig minder waarschijnlijk. Zo zou het woord als ontleend zijn aan het Engelse *cumcumber time*, dat in elk geval in 1700 al bekend was en onder Engelse kleermakers in Londen werd gebezigd. Zij hadden het woord echter uit het Duits ontleend (*Sauregurkenzeit*) en dit naar het Engels vertaald.

Ook het Jiddisch is wel als herkomst aangehaald. Zo stelde in 2012 de journaliste Salcia Landmann in de Jüdische Allgemeine, dat de herleiding op Berlijnse kooplui die het woord gebruikten en evenmin een herleiding op het Engels niet zou kloppen. Dit waren *falsche Herleitungen*. Volgens de schrijfster zou het woord *Sauregurkenzeit* dan ook niets met augurken of zure bommen van doen hebben, maar rechtstreeks zijn afgeleid van *Zóres- und Jókresszeit*, Duits-Jiddische woorden die afkomstig zijn van de Hebreeuwse woorden *zarót* en *jakrút*. Dit betekent letterlijk 'de tijd van nood en treurnis'. Deze drie weken zijn drie weken van rouw in de zomerperiode, die voorafgaan het *Tisja be'Aaw*, ofwel de dag waarop de verwoesting van de Tempel in Jeruzalem werd herdacht.

Bron: Historiek